

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr 98. ANUL XIII.

Telegrafulu este de doua ori pe septeman: joi'a si Duminec'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditur'a oiei pe afara la c. r. poste, cu bani ga'ta prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Sabiuu, in 12/24 Decembre 1865.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litere mici, pentru » doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru » treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Autocefalia.

Sabiu la Sântula Nicolau.

(A.) De unu tempu încóce amu observatu, ca unii din fratii nostri de unu sânge si de un'a religia dincolo de Carpati scriindu si vorbindu despre ocârmuirea bisericei lor, mergu in deductiunile sale asiá departe, încátu vréu sa însusiéca bisericei lor o pusetiune, pe carea o esprima cu cuventulu „Autocefalia“, fára sa fia luat in strinsa consideratiune intielesulu si urmárele acestui cuventu „Autocefalia“. Mi tinu, cá unu veteranu in servitiulu bisericescu, de strinsa datorita a me dechiará in publicu despre aceea, cum privescu eu cuventulu „Autocefalia“ in bisericea nóstra ecumenica.

Cuventulu „Autocefalia“ este unu cuventu necunoscutu, prin urmare si neintrebuintiatu in Canónele si in editiunile dreptului canonicu alu bisericei nóstre. Dreptu este, ca in mai multe canóne si adeca in alu 6 canonu alu Sinod. ecum. I., apoi in alu 2 Canonu alu Sin. ecum. II si in tâlcurile lor se legiuesce: ca obiceiurile cele vechi ale ocârmuirilor unoru biserici sa remána nevatemate, si ca Episcopii sa nu bantuiasca pe bisericile cele ce suntu alara de ocârmuirile lor; totusi aru fi unu ce gresitu, candu cine-va pe bas'a acestoru Canóne aru vrea sa deduca vre-o Autocefalia pentru acele biserici metropolitane, pe care Canónele amintite vréu sa le sustína neatarnate dela Patriarsii, pentruca SS. Parinti intielegendu, ca bun'a ordine a ocârmuirii Mitropoliilor s'au conturbatu in urm'a góneloru, fiindca unii Patriarchi si-au estinsu ocârmuirea lor si preste unele Metropolii cu vatamarea Canóneloru apostolesci, au restituitu prin acele Canóne ordinea cuviinciósa a Mitropoliilor si a jurisdictiunei Metropolitanilor, dícandu préintielescesce, ca obiceiurile cele vechi sa remana nevatemate, si Episcopii sa nu tréca peste marginile Eparchiilor lor, nici Metropolitanii séu Patriarsii peste otarele jurisdictiunei, ce le compete lor. Prin urmare SS. Parinti vrendu sa faca tóte dupa buna chipzuire, n'au vrutu, dar nici ca au pututu sa faca tocmai atunci vre-o abnormitate in organismulu bisericei, candu lucrá pentru sustinerea acelui organismu in starea lui normale; séu cu alte cuvinte: SS. Parinti n'au potutu avé in cugetu sa creeze nisce Metropolii de Autocefalia atunci, candu au osanditu pe unii Patriarchi pentru Autocefalia, de care ei s'au fácutu vinovati.

Intrebuintarea cuventulu „Autocefalia“ este si anticanonica fatia cu organismulu bisericei nóstre ecumenice a resaritului, care este dismembratu in parochii, protopresbiteraturi, manastiri, eparchii, mitropolii, si patriarsii, ear ocârmuirea ei disciplinaria in Sinóde manastiresci, eparchiali, metropolitane, si patriarchali, apoi cea dogmatica in Sinóde locali si ecumenice, la care tóte iau parte Archiereii si Clerulu, si in fine ocârmuirea ei economica in Sinodu parochialu, protopescu, manastirescu, eparchialu, metropolitanu si patriarchalu, la care iau parte Archiereii si reprezentantii clerului si poporului credinciosu. Sfer'a activitáti acestoru parti constitutive bisericesci este normata si prefipta prin Canóne positive, care obléga atátu pe fia-care crestinu, preotu, Episcopu, Metropolitanu si Patriarchu, cátu si fia-care parte constitutiva a bisericei; de unde urméza préfiresce, ca cuventulu „Autocefalia“ nu se potrivesce cu pusatiunea canonica a Mitropoliei Tieri romanesci, pentruca un'a Metropolia cu Autocefalia va sa insemneze o mitropolia de capulu seu, si acést'a nu póte sa fia in organismulu bisericei nóstre, cáci fia-care Metropolia, cá si ori care alta parte constitutiva mica séu mare a bisericei ecumenice, nu póte functiuná de capulu seu, ci dupa canóne, va sa dica: nici o parte constitutiva a bisericei, prin urmare nici Metropolia Tieri romanesci nu este absolutu independente, nici póte lucrá si functiuná absolutu independente fatia cu Canónele si institutiunile bisericei ecumenice, ci numai in armonia si legatura spirituala cu capulu ei Iisus Christosu, si in intielesulu canóneloru positive si in armonia

cu celelalte medulári. Si tocmai acést'a impregiurare, cáci bisericea nóstra se ocârmuiesce in partile ei constitutive dupa unele si aceleasi canóne, regule si institutiuni, sustine unimea si identitatea si caracterulu ecumenicu alu ortodocsiei nóstre in ori si care parte a lumii sa esiste bisericea nóstra constituita in parochia, eparchia séu Metropolia, séu patriarsia; de aci apoi urméza si aceea, ca nici locul, nici tempulu nu face, si nici póte sa faca schimbare esentiale in ocârmuirea bisericei, pentruca capulu si cármaciulu ei este Mantuitoriulu Iisus Christosu, pentruca modulu ocârmuirii ei este precisu si normatu prin S. Scriptura, prin Canónele apostolesci si bisericesci locale si ecumenice pentru tóta estensiunea ei, si in fine pentruca noi Archiereii si crestinii suntemu unu trupu alu capului lui Christosu, constatatoriu din mai multe medulári, precum dice si Apostolulu: „cu adeveratu multe medulári, ear unu trupu“ I Cor. Capu 12, v. 20.—

Apoi usuarea cuventulu „Autocefalia“ da ansa la suspitiuni de desbinare; si eu voiu sa crediu, ca nu este nime in Romania, carele aru avé de cugetu sa faca desbinare in trupulu bisericei ortodocse ecumenice a resaritului, ci fia-care doresce, cá Metropolia ortodocsa din Tier'a romanésca sa se readuca la o ordine canonica in tóte partile ei constitutive, precum acést'a au aratatu si Principele domnitoriu in deslucirea cea clasica cátra Scaunulu patriarchalu din Constantinopole, din care deslucire pe deplinu m'amu convinsu, ca Domnitoriulu Romaniei amosuratu involiaturu Apostolului I. Cor. Capu 22, v. 23. nu va, sa fia desbinare in trupu, ci cá sa se grijasca medulárele intre sine unulu de altulu; va sa dica, cá Metropolia Tieri romanesci si patriarsia constantinopolitana sa se bucure de pusatiunea lor canonica in trupulu celu mare spiritualu alu bisericei lui Christosu, si asiá sa inceteze abuserile, pe care le facea patriarsia in provinci'a metropolitana a Tieri romanesci, care abuseri erau indreptate spre servitiulu Mamonului, dar nu spre alu lui Christosu.

Cunosc eu inca si acele intemplári, care in urm'a unoru mesuri volnice ale Stapanirei politice din seclii trecuti au produsu Autocefalii, va sa dica: Archiepiscopi autocefali, carii se gerea cá absolutu independinti de cátra Metropolitanii loru legiuiti, precum despre acést'a scrie si Meletiu Archiepiscopulu Atinei in Istoria cea bisericesca Capu 16, §fu 5--7 in privinti'a cáror'a numai atát'a observezu, ca aceste Autocefalii fiindu abnormitati provocate din partea stapánirei politice, dovedescu vatamarea apritata a organismulu bisericescu, si abusu patratu in biserica prin volnici'a stapánirei politice, pentru aceea au si incetatu acele autocefalii, cum au incetatu si stapánirea aceea volnica politica, si ordnea buna s'au restituitu dupa canonulu VI alu Sinodulu ecumenicu I, care demanda: ca obiceiurile cele din inceputu tina-se. Acestu Canonu, precum se vede din tâlculu lui in Pidalionu, sustine pusatiunea neatárnata a unoru biserici mitropolitane fatia cu patriarchatul, fára sa le fia numitu „Autocefalii.“ Acést'a cu buna séma au fácutu Sántii Parinti din acea cauza, cá prin cuventulu „Autocefalia“ sa nu dea nici umbra de vre-o desbinare séu de vre-o pusetiune absolutu independente a acelor biserici mitropolitane fatia cu Capulu si trupulu bisericei ecumenice si a organismulu ei, ci simplu le numesce neatárnate, va sa dica: neatárnate dela jurisdictiunea volnica si anticanonica a patriarchatulu, si readuse la starea normale si canonica.

Deci din tóte acestea cutediulu eu sa urmarediu: ca fratii din tier'a romanésca, carii se ocupa cu studiulu bisericescu si cu readucerea bisericei lor la stare canonica, n'au ansa temeinica sa vârésca in tréb'a mitropoliei lor cuventulu „Autocefalia“, cáci acéla nu numai nu se potrivesce cu caracterulu ecumenicu, si cu organismulu bisericei nóstre ortodocse a Resaritului, ci inca schimonosesce institutiunile cele frumóse din Canóne, si aduce la stráni caracterulu ecumenicu alu ortodocsiei nóstre in prepusu si discreditu.

Cuventarea Escelentiei Sele D. Archiepiscopu si Metropolitu Alessandru Sterc'a Siulutiu,

tinuta in sied. IV. a dietei tranne din 4 Dec. 1865. (Capetu.)

Acum natiunea noastră româna cu această acuzitiune capatata, prin legi pozitive sanctionate de coróna, in cugetu curatu si sântu, erá odichnita si nu erá alta indereptu, fára numai aceea, cá legea, care s'a adusu, sa nu remana numai pe chartia, litera mórtá, ci sa se puna in lucrare si in viétia. Candu ec'a ca ne fredimu prin intemplárele anului acestuia, si cu schimbárele cele neasteptate politice, ca se convóca diet'a acest'a, in care suntemu acum de fatia. Spunu dreptu, Escelentia si marita adunare! ca de-si prin aceste nóue schimbári vedemu a fi tóte povernite si lucrare in favórea uniunei si a continuitatei dreptului din 1848 celu doritu de fratii Magiari, totusi despre dragostea si bunavoirea fratiésca a natiunei magiare eátra natiunea româna, nici odata nu ne-amu potutu depune de totulu nadejdea josu. Intre tóte amu cugetatu, cumca totusi si in acésta dieta natiunea magiara se va gândi mai întâiu de impaciuirea animiloru nationalitatiloru din patria, si numai dupa aceea va trece la revisiunea articolui I. din 1848.

Socoteamu, spunu dreptu, ca dóra acést'a va fi loculu, unde sa ne infrátimu si sa ne unimu animile, fára care unire a animiloru tóte unirele politice suntu nimic'a, fára putere, nestatornice, si se spulbera in ventu cá plév'a.

Dorere, cumca si acum noi Români a cincea óra ne-amu insielatu in asteptarea noastră: dorirea cea drépta nici acum nu ni s'a implinitu. Acum díceți, ca pe lângá tóta bun'a voi-re nu poteti, si mai înainte candu ati fi potutu, n'ati vrutu.

Si cu acést'a stámu poncisiu in cele mai odióse conflicte si remanemu in cea mai mare confusiune, de óre ce noi cu trupu cu sufletu stámu pe acuzitiunile si pe terenulu care ni l'a datu Maiestatea in 1865 prin legea positiva sanctionata de coróna; iara Escelentiele V. ve lipiti cu totulu de legile aduse in an. 1848, cu cari impreunandu-se legile dietei din 1863 firesce ca dupa pretensiunea Escelentieloru Vóstre aru urmá, cumca totu ce e la mijlocu intre 1848 si 1865 nu aru fi nimic, fára numai o tabula rasa si fictio juris. Aici este dara Domniloru caus'a nefericiriloru nóstre. Nu ne luati dara Domniloru in nume de reu, nu ne socotiti turburatori de pace — ce nu suntemu — déca noi acestu terenu alu nostru — de care noi pâna atunci, pâna candu alta lege nu va díce ca nu-lu avemu, nu ne putemu nici de cátu lapedá — din tóte poterile si virtutile nóstre ni-lu aperámu.

Acestea drepturi ale nóstre suntu precum vedu in acésta cauza obiectulu celu mai uriciosu alu pertractáriloru, si de tóte pártile atacate, cari eu, de-si in puteri mai slabu, i-mi tñu de cea mai sánta datoria a le apará.

Sciu ca nu ne putemu mesur'a pre aren'a parlamentarismului cu Escelentiele Vóstre, nici cu florile oratorice, care le-a desvoltatu unu prea strálucitu vorbitoriu de aici, nu ne putemu laudá. Asiá in dispute afunde nici nu voiu sa me lasu, dara totusi voiu sa respundu pe scurtu la câte unu prea onoratu oratoru pe care amu avutu onóre a-lu audí acum Sambáta — si mai întâiu Domnului Zeyk Károly.

Domni'a sea, cá sa arete ilegalitatea terenului nostru, apera cu tóte armele legeri si ale oratoriei uniunea din 1848 si díce, ca aceea s'a infiintiatu pe calea cea mai legiuita, si pentru aceea uniunea legala esista pâna in díu'a de astadi in deplin'a sea valóre.

Insa precum mi se pare 3 deputati si adeca DD. Rannicher, Gull si Dr. Ratiu au infrántu asertiunea Domnului Zeyk cu documente nerrefusabile.

Eu, fára a voi a me lasá in meritulu revisiunei art. I. dela 1848 si fára a puté acuratu determiná si gradulu terorismului aceluia, sub care s'au infiintiatu la 1848 uniunea, atát'a cu securitate putemu díce, ca faptele si intemplárele uniunei dela 1848 acum suntu de coetani si de cei ce le-au vediutu cu ochi, cu tóte notele si semnele loru cele caracteristice intru atát'a trecute pe paginile istoriei, cátu nu se mai potú negá, nici acoperi mai multu cu nici unu feliu de capenégú. Cine va indresni a negá si aceea, ce lumea si noi toti o scimu, ca si sanctionarea acestei legi a uniunei dela 1848 s'a facutu de prea bunulu rege Ferdinandu V. sub ácea nelegiuita si grea presiune a terorismului, si tocm'a atunci, candu prin revolutiune fu silitu a-si parási resiedinti'a din Vienn'a si a fugi la Innsbruck, in care orasiu pe tempulu acel'a si eu amu fostu.

Acum me intorcu la cuvintele multu stimatului d. Grafu Bethlen Farkas, cátra carele nu amu destule cuvinte cá sa mi potú exprímá pretiuirea pentru dragostea, carea totdeun'a díce ca a aratat'o cátra natiunea româna. DSea între altele a dísu, ca inarticularea Romániloru a ajunsu superflua, dupace la anul 1848 s'a proclamatu egal'a indreptátre individuala si s'au stersu celelalte natiuni facendu-se singuru unu poporu, o natiune libera.

Eu credu, nadajduiescu értaciune pentru acést'a [dela pré st. d. Grafu, ca tocm'a contrariulu lu dovedesce art. V § 3 si

mai vertosu art. VII § 1, 3 si 5 din legile dietei Ungariei dela 1848, cari articuli de lege apriatu dovedesce, ca natiunea magiara pe sine nu s'a stersu si nu s'a amalgamisatu cu celelalte nationalitati, sasa, slava, româna etc. intr'o natiune politica, ci pre sine s'a scosu afara, si s'a consolidatu numai de ea o singura natiune domnitória magiara si asiá si uniunea s'a facutu pe „nemzetegység“, magiaru, cu limb'a oficiósa si diplomatica singuru numai magiara, in cari au de a se contopi tóte cele nemagiare.

Pe lângá aceea in legile uniunei nici pomana facendu-se despre natiunea româna, cele trei natiuni din Ardealu totusi s'au primitu in uniunea aceea cá trei natiuni deosebite, cáci in §lu 3 alu susu citatului art. se díce: „Erdélyt — a viszsza kapcsolt részeket ide nem értve — a legközelebbi közös hon-gyűlésen 69 szavazat illeti.

Ezen szavazások, a törvényhatóságok között következőleg osztattnak fel.

A kilencz magyar, öt székely, és tizenegy száz megyeket, székeket, és vidékeket, valamint Kolosvár, Maros-Vásárhely és Fejérvár szabad kir. városokat két öszvesen 56 szavazat — a többi képviselési jogot gyakorló városokat — szám szerént 13-at egyenként egy szavazat illeti.“

Asiá dar e dreptu, ca tóte natiunile transilvane au trecutú cá natiuni in uniunea cu Ungari'a.

Escelenti'a Vóstra si mariti Domni! eu in lucrurile si cuvintele mele pururea amu fostu consecuentu. In adunarea regnicolara din Belgradu eu amu dechiaratu solemniter, ca natiunea româna nu se teme de uniune, in sa asiá cátu si in Transilvani'a si in Ungari'a sa figurámu cá natiune cu limb'a s'a propria si egalú indreptatita. Acést'a e un'a ambitiune a noastră, de care noi niciodata nu ne vomu lapedá. Eu credu, ca si nobil'a natiune magiara inca ori unde se fla in lume, ori unde aru vré sa o duca cine-va sub conditiune cá sa se contopésca in popórele acelei patrie, de buna séma aru díce: Noi vremu sa remanemu cá natiune magiara ori in Franci'a, ori in Germani'a, ori in Spani'a etc.

Nu ne invinovatíti, Domniloru, déca si in anim'a noastră jace simtiulu acest'a de nationalitate, déca si noi cu ambitiune ne numimu Románi si netñemu de onóre, ca suntemu dupa lege natiune regnicolara si nu numai suferita. Si asiá dara noi inca preste totu loculu vremu sa remanemu natiune româna. (Asiá e!)

Acum dupa art. VII. §ulu citatu, natiunea noastră nu e in securitate, de a nu fi astadi séu máne suprematisata si contopita in nationalitatea magiara. Si acést'a e aceea ce pre noi trebuie pâna la rerunchi (renichi) sa ne cu riere, acést'a e si caus'a, pentru care noi cu tóte poterile ne lipimu de terenulu dela anulu 1863; — nu pentru aceea cá sa impedecámu natiunea magiara, cá sa nu si póta continuá constitutiunismulu seu; dar numai cá sa nu perdemu noi dreptulu de natiune si de limba, care l'amú dobenditu.

Nu póttiti dela noi — cei fára de aceea lipsiti de alte privilegii — sa ne lapedámu in favórea uniunei vóstre de tóte ce amú dobenditu, candu acea uniune nu ne face nici o concessiune, nu ue garantéza nimic'a.

In anulu 1848 au fostu usioru a delaturá natiunea noastră neavendu si nedandui-se nimic; acum in sa in an. 1863, au capetatu aceleasi drepturi, care le-au avutu si celelalte natiuni in Ardealu si acum prin unire cu o trasura de condeitu a voi a le luá fára grea intaritare si vatemare a întregei nóstre natiuni, va fi tocm'a cu nepotintia, cá natiunea româna si acum si totdeun'a se va tñé cu tóte poterile de drepturile odata castigate, cáci Románulu se tñé de proverbiulu seu: „Ce e a mâna, nu e minciuna“ (ilaritate). Totu pré on. d. Gr. Bethlen Farkas díce, ca adunarea nationala din Blasiu dela 1848 aru fi fostu ilegalá, si nimeni nu i concede de a se provocá la decisiunile ei, cá ilegalí.

Eu acésta adunare trebuie sa o aparú; nu e Domniloru, chiaru asiá ilegalá, precum dóra o socoliti mariele Vóstre, ca ce acésta adunare s'a tinutu cu scirea guvernului, si au fostu si doi comisari imperatesci de fatia. Asiá dar de-si nu a avutu dupa lege tóte caracterele legalitatii, cá o dieta, totusi dupa ordina-tiuni a fostu legalá, cáci a fostu concésa de inaltulu Gubernu.

Mai incolo trebuie sa dícu, ca adunarea din Blasiu n'a facutu si n'a potutu sa faca decisiuni, cari sa oblege si pre celelalte nationalitati ale Transilvaniei; in sa sa mi fia iertatu a spune, ca acea adunare a fostu dupa dreptulu naturei si celu ddiescu indreptatita, sa si faca siesi decisiuni, cá pe ce cale sa umble si ce si unde aru trebui sa petitiuneze si ce sa solíciteze si sa si arate nedreptátrele politice ei fácute, cá, déca e iertatu la unu individu, chiaru si la celu mai de josu sim-briesiu a-si face o suplica si a petitiuná, cu atátu mai vertosu are o natiune dreptulu acest'a. Apoi ori cum, eu socotescu, ca in interesulu patriei si alu pácei publice aru fi fostu si erá o politica fórté sanetósa, candu diet'a din 1848 nu aru fi respinsu, ci aru fi primitu acea deputatiune româna, trami-

sa de un'a adunare de 40,000 de Români, care reprezintă nise postulate drepte natiunale și dorințele unei natiuni, care e mai numeroasă în Transilvania, decâtu toate celelalte natiunaltăți la oalta.

Eu cred, ca bunacuvintă, dreptatea, binele patriei și interesul impaciunii natiunaltăților aru fi poștitu, că diet'a aceea pe natiunea română sa o respecte mai multu, și deca nu ia potutu implini dorințele, sa i fi primitu cu onore și cu bunavoire frățieșca macaru deputatiunea în casa, că o natiune de 1,200,000 de suflete și care constituie cea mai mare parte a împopulatiunii patriei, în totu chipulu merită onorea aceea și nu despretiulu. Dăra dorere că acést'a nu s'a întemplantu!

Deca se respectă aceea deputatiune, eu sum convinsu ca eră foarte bine pentru patria, inimile natiunilor s'aru fi mai apropiatu, căci nu i mai mare pecatu și gresiela în contra intereselor patriei și ale păcei, decâtu candu dreptele și grelele jalbe ale cei mai numeroșe împopulatiuni din patria se resping, și nu se baga nici într'o sēma.

Acum sa me întorec cātra mar. sea pré st. D. Tisza Lászlo. După cum amu preceputu eu, m. sea dice, ca deca uniunea la 1848 s'a facutu fără influsulu și voi'a Româniloru, aceea s'a întemplantu, căci atunci natiunea română nu eră primita înca între natiunile regnicolare, și de aceea Români nu aru avé dreptu sa se ponosluiasca (plānga), ca uniunea s'a făcutu de ei fără ei. Si precum nu se pōte cu dreptulu plānge unu pruncu de curendu nascutu, ca fără de voi'a lui l'a botezatu pop'a, asiā nici natiunea română nu se pōte plānge, ca fără de voi'a ei s'a unitu Transilvania cu Ungari'a. Insa Domniloru, deca are unde-va valōre dis'a aceea „*omnis similitudo claudicat*“, aici tocma are valōrea sea: prunculu n'are voi'a și graiu, ear despre o natiune de preste unu milionu suflete nu se pōte dice, ca n'are voi'a și graiu pentruca ea și la 1848 au aratatu, ca are și graiu și voi'a, și asiā dăra acést'a nu se pōte asemenā cu unu pruncu botezatu de pop'a fără de voi'a lui. Dar apoi chiaru și prunculu acel'a, deca vine la maturitate, pōte strică actulu popii și pōte trece la alta relegiune.

Asiā dar pré on. Domni, precum si mai nainte amu avutu norocire a dice, deca se întemplantu că la an. 1848 se fia inarticulata natiunea română de a patr'a natiune, și apoi sa se fi inceputu lucrările despre uniunea Tranniei cu Ungari'a, atunci cred, ca cu necesurile aceste mari, cu chaosulu acést'a în care amu ajunsu noi și patri'a, acum n'amu avé de a face.

Totu mari'a sea Dlu Tisza a disu și aceea, ca Dsea pentru diet'a acést'a e alesulu lierei și deputatu și alu Româniloru și alu Sasiloru și alu Magiariloru. D. Tisza, deca se uită la art. XI din 1791, numai decâtu aru fi potutu sa se convinge, cumca mari'a sea nu e deputatu alu Tranniei nici alu natiunei române, ci e deputatulu „*statuum et ordinum trium nationum regnicolarum*“, — și deca suntu și o mână de Români aici, apoi acesti'a n'au venitu că Români, că fiii unei natiuni egalu îndreptatite cu celelalte natiuni conlocuitoare, ci numai că nise ce apendice lānga staturile și ordinele celorlalte 3 natiuni recepte.

Mai incolo sa me ierte d. Tisza, căci iara facu pomaniere de DSea, a mai disu într'altelē, cumca toate ce s'au întemplantu dela 48 încōce, suntu ilegale, asemenea și toate lucrurile și decisiunile dietei din 1863 le numesce ilegale, neobligatōre și că neintemplete.

Pe natiunea română o îndrepta cu pretensiunile sale la Pest'a, unde densulu sperēza, ca toate se voru implini, deși nu pōte garantā nici vrea cumva a deobligā sēu îndetori la asiā ce-va pe diet'a din Pest'a.

Eu pretiuescu multu pe m. sea, ca cu inima deschisa a grāitu adeverulu și îi multiamescu din inima, ca nu a vendutu nici decum — precum e dis'a romanēșca — „*māti'a (pisic'a)* în sacu“ și cred, ca cuvintele mariei sele D. Tisza voru fi convinsu și pre confratele nostru D. Hoszu, ca nadejdile cu care lapta pe frății sei români și vrē ai trage cātra Pest'a n'au nici o garantā secură, se va fi convinsu și Domni'a Sea, ca nici acolo nu este nici o securitate pentru noi, ci cumca toate diacu în profunda în certitudine.

Iara sa me ierte Domnulu Tisz'a și toti cei de opiniunea densului, ca noi pre lānga toate acelea ce s'au disu despre legalitatea uniunei din 1848, totusi ne tinemu, cum dicu și acum cu trupu și sufletu de terenulu nostru din 1863, pentruca repetiescu, „*ce e a mână nu e minciuna*“; și cu atātu mai vertosu ne tinemu de acelu terenu, căci e dobanditu pe cale egala, e dobanditu adeca prin o lege dietale, sanctionata de Maiestatea Sea, de regele Ungariei și Marele Principe alu Transilvaniei. Noi dar sa fim uavisati și îndreptatitū numai că nise cersitori, la grati'a celor'altelē natiuni conlocuitoare și iarasicu petitiuni sane degradāmu din natiune egalu îndreptatitāla omeni petitiunari! Acést'a Escelenti'a Voștra și marita adunare, vatem a greu

ambitiunea, onoreasi simtiulu natiunale alu nostru, și taiarane de mōrte în inimile Româniloru, căci sa se lēpede de dreptulu lorucā sa caute mila și pomēna la Pest'a.

Natiunea română însă grati'a Pestei nu o cersiesce; Romanulu ce au capetatu și ce are, a capetatu și are dela pré înduratulu seu Imperatu, și ce i va mai lipsi iarasu numai dela grati'a adoratului seu Imperatu ascēpta. Ce va hotāri în privinti'a egalitātei drepturiloru natiunaltățiloru și alu limbiloru diet'a din Ungari'a, nu știu, însă aceea cu certitudine știu, ca natiunea română numai cu acestu feliu de hotārire va fi multiamita, care va garantā toate drepturile ei natiunale și limbistice, dobandite prin legi sanctionate de regele, și onorea ei de natiune nu o va vatemā.

De ne vomu duce că natiune în Pest'a, atunce pōte ca natiunea noastră aru merge mai bucurōșă, căci eu despre partea mea, deca ma voiu duce că natiune, nu vedu nici unu periculu pentru natiunea mea, ni vedu dobandā în uniunea cu Ungari'a, iara sa me ducu cersitoriu la Pest'a, sēu sa me vedu dusu că o turma de oi necuventatōre, mi tinu baljocuri'a și degradarea cea mai mare, pentru mine și pentru natiunea mea. Si nici odata nu m'asiu tinē despagubitu sēu mangāiatu cu libertatea individuala, — care o are și celu mai de josu cersitoriu, și care fără libertate natiunala e unu momentu pentru o natiune.

Atātu amu vrutu sa dicu. Acum nu mai atāt'a mi rămāne, că sa ma alipescu la motiunea Escelentiei Sele Metropolitului Baronu de Siagun'a. Numai cātu spre motivarea alaturārei mele la aceea motiune amu sa mai adāngu, ca eu ma alipescu de ea:

1. Pentruca din diet'a acést'a, că convocata după art. XI. 1791 natiunea română că atare este cu totul, și eschisa și altmintrelea, în rescriptulu convocatoriu nu numai este ignorata, dar și degradata la clasa de poporu, prin care ne simțimū tare vatamata ambitiunea, onoreasi simtiulu natiunale.

2. Pentruca togm'a în momentulu acést'a, candu cu atāt'a sete dorescu frății Magiari uniunea Transilvaniei cu Ungari'a, la reprezentatiunea dietei acesteia, totusi nu s'a lasatu censulu celu dictatu de art. V. § 2. lit. a) alu legiloru Ungariei din 1848, ci cu o inima angusta censulu l'a suitu la 8 fl. contributiune directa.

Candu claselorū privilegiatē, capitatim fără nici unu censu li s'a datu dreptulu de alegere, în contra acei diplome din 20 Oct. 1860, care privilegiurle nobilimei și robotele le-astērsu, care a datu egale îndreptātire tuturoru natiunilorū și confesiunilorū, și numai între hotarele acesteia s'a restituitu și constitutiunea Ungariei, cum și autonomi'a legislatiunei și a constitutiunei transilvane cu schimbāri afundu tātētōre.

Cu care modalitate nedrepta de alegere s'a efeptuitu, încātu cu lōta dreptatea se pōte dice, ca în diet'a acést'a nu e reprezentata întregā Transilvani'a, nici partea cea mai mare a poporatiunei ei, cu atātu mai puțin se pōte socoti a fi reprezentanta natiunea română.

Reprezentatiunea din diet'a acést'a, care este pe art. XI. din 1791 convocata, reprezentēza apodictice nimicu alta decâtu status et ordines trium nationum dela 1791.

Iara mātuti'a acést'a de Români — treisprediece la numeru deputati și 34 regalisti după unu milionu 200 de mii Români, suntu numai că o lipitura ad status et ordines din 1791 și fățisiu cu reprezentatiunea Magiarilorū și a Securilorū, cari în Transilvani'a abiā ajungu numerulu de 530 mii de suflete, totusi în acēsta dieta suntu reprezentanti cu 193 de membrii, reprezentatiunea natiunei române, care de dōne ori e mai populata în Transilvani'a, decâtu toti Magiari și Secui la oalta socofiti, este numai óresi-care satira ridiculōsa de reprezentatiune.

Din aceste cause ma alaturu dar lānga motiunea Escelentiei Sele D. Baronu de Siagun'a. (Tācere adunca în sala.)

Sabiū diu'a de Santulu Nicola u.

(C.) Temerile, care angustau pepturile multoru înteresati de viitoriu au datu locu unor respirāri mai rapedi. Turm'a cea mica dela Clusiu au restituitu încrederea în mesurile conducatorilorū natiunei, în mesurile inteligintiei natiunale, care fiindu lamur'a poporului au redatu acestui dia urma încrederea în sine insusi. Acést'a erā de mare necesitate pentruca lupt'a precum trebuie sa veda ori și cine acum se incepe și lupt'a fără de încrederea propria este totdeun'a lupta perduta.

Noi nu dubitamū de în capulu locului de acestu reesitu, pentruca terenulu ne erā cunoscutu și trebuia sa fia tuturoru acelorū ce se ocupa cu istori'a acestei patrii. Elu erā creatu de patru sute de ani, decāndu nobilimea și temeā esistinti'a ei de spiritulu democraticu romanescu și decāndu că sa-lu ina-

busiasca si-a cautat scaparea in uniunea nefericita si de trista aducere aminte a celor trei natii singure privite de regnicolare. Atunci s'a facutu dualismulu ruinatoriu in constitutiunea acestei patrii si din acelu momentu s'a creatu doue feluri de continuitati de dreptu deca ne place asiá, séu doue terenuri, pe cari noi fatia cu 'ntemplările factice pâna in 1848, le-amu insemná cu pozitivu si negativu. Cele trei natii erau aprigii domnitori si dispunatori, Românii insa, cari insistau cu tóte ocaziunile pentru egal'a indreptatire, unu principiu ce isbuti abiá in fineá sutei a optusprediecea.

Vocea acést'a intemeiata pre celu mai sântu principiu abiá aflá la noi si pentru noi unu resunetu, care atingea placutu urechi'a cea insetata de dreptate, coboritoriu dela treptele tronului Habsburgiloru. In anulu mantuirei popóreloru resari cá unu sóre incalditoriu in realitate si pentru natiunea nóstra.

Ocaziunea cea mai buna érá aci de a se implini dís'a Psalmistului citata si de Escel. Sea Dlu Metropolitu Baronu Siagun'a in diet'a din urma, - ocaziunea dicemu érá aci cá dreptatea si pacea sa se sarute. Continuitátile cele triste cari se tragu cá doue fire negre prin paginile istoriei patriei nóstre aru fi fostu, cá sa fia curmate si prefácute in o girlanda, de carea sa fia fostu sumetiuri ori ce patriotu, dar dorere n'au fostu asiá. Va sa dica scisiunea au remasu cu óresi care modificári si mai de parte, dar acoperita si acést'a de ceti'a regimului absolutisticu.

Érá de lipsa sa vina anulu 1860, candu tronulu din inaltimea sea, luandu in mâna caus'a popóreloru monarchiei intrégi, sa cugete si la dreptatea ce o pretinde cu dreptu Românulu si sa accentueze egal'a indreptatire, reconstituindu institutiunile de mai nainte cu reforme adun cu taiatóre.

Cervicea de mainainte insa iarasi au pasítu la iveala si puneá totulu in miscare de a sustiné unele privilegii mucedite si róse de molii si urgisite de lumea civilisata. Ce érá mai firescu pentru Románi decátu a se alipi, standu pe terenulu pe care lu mostenise cu atât'a amaru si abnegatiune, de acea parte, care conglasuica cu principiile sele de dreptu si care pretindea conformu spiritului tempului inaintatu reformele adun cu taiatóre.

Pe acestu terenu vedemu pre Románi in diet'a din 1863/4 luptandu, si isbutindu dupa 426 de ani a-si reluá loculu intre natiunile conlocuitoare, in puterea legiloru sanctionate de Maiestate. Va sa dica, Românii au dobanditu ceea ce au doritu atât'a tempu indelungatu, fára a fi siliti a se negá dupa cum se pretindea neconditionatu, de intrerupt'a continuitate din care a emanatu, conformu unei díceri a unui poetu vestitu germanu, legea din 1848.

La acést'a festivitate insa Magiario-Secuii nu au luat, nu au voitu a luá parte. Ei cari facu atât'a sgomotu cu legalitatea si cu continuitatea, ei carii pre lângá tóta diplom'a leopoldina, sanctiunea pragmatica, pre lângá dreptulu autonomu exercitatu de seculi, au decretatu incetarea autonomiei acestei patrii cu cea mai mare usiurintia mai numai de sine, a cároru decretare insa impregiurările urmatóre si opusetiunea factica a Romániloru si Sasiloru nu au concesu a se realisá.

Ne participarea acést'a ori cum privita, in realitate au fostu unu conflictu in desvoltarea constitutiunala a acestei patrii, carele trebui'a mai curendu séu mai târdíu delaturatu, deca érá cá cei ce au pásitu pe terenulu celu pozitivu constitutiunalu, sa nu dea mai târdíu in acea pusetiune neplacuta, in care adusesese desvoltarea constitutiunala Magiario-Secuii.

Trebuie sa insemnámu ca acésta asemanare é numai aproximativa si nu póte fi nici de cum pusa in cumpena egala cu portarea Magiario-Secuiiloru, pentruca acei'a au lucratu de sine, ne chiamandu si pe natiunea romána la consultare, pe candu Românii si Sasii au lucratu fára de Magiario secui numai din caus'a renitentiei cestoru din urma.

Indulgenti'a Tronului vrendu se incungiure acestu conflictu, se facu de nou mijlocitóre intre párti, provocandu-le la impacare prin manifestulu din 20 Septemvre 1865.

Intr'aceea rescriptulu p. n. din 1 Septemvre 1865 pe base feudalistice; cele trei directiuni ce se cristalisasse in tempii din urma in monarchi'a intréga: centralismulu, dualismulu si federalismulu erau destulu de apte de a seduce pre multi, cá sa-si pérda pre unu momentu firulu constitutiunalu, si de acolo ne esplicámu strigarea cea neincetata dupa unu congresu, fára de a ne sci spune cine-va ruptu si alesu ca pentru ce congresulu. Motivele cele mai multe ce sa aducea înainte erau mai multu analogii séu imitatiuni si pentru unii, cá sa se faca renumiti, fára de a fi in stare de a mesurá si folósele si urmárele unui atare congresu.

Geniulu celu bunu alu Romániloru carele inspirá pre acea turma mica dela Clusiu cu Archiereii in frunte, constatandu din nou cele trei pecate neiertate politice: impatiintia, credulitatea si indiferentismulu, pe cari acei bravi intieptiesce spre prosperarea natiunala patriotice le incungiurara si lucrara asiá dupa cum

ne este tuturoru cunoscutu — pastrandu-si presentia barbátésca in sgomotulu celu turbure, legara firulu acolo unde érá de legatu.

Terenulu nostru ne este asigurat. De aci usioru se potu face operatiuni nóue, operatiuni care de o parte sa cores-punda prégratiósei intentiuni, de a vedé odata liniscea adusa intre locuitorii acestei patrii, de alta parte de a vedé asiguratá esistinti'a nóstra natiunala, fára de jignirea drepturiloru si intereselor celorlalte natii din patria.

Remanea acum la fratii Magiario-Secui sa ajunga a intielege si densii pusetiunea nóstra, remanea cá sa intielega, ca noi avendu terenu legalu si ca ei pretindindu iarasi terenu legalu, cestiunea de cértá trebuie sa vina tractata sine ira et studio de ambe partitele ce esista astadi in patria. Dar acést'a din cele ce amu impartásitu si noi despre dieta nu s'a intemplat. Amu dorí insa ca neprudenti'a ce au dovedit'o in diet'a din urma sa o desbrace si sa inlesnéscá prosperarea comuna.

Sa sperámu ca cuvintele imperatesci ce au resunatu de curendu in sal'a regala din Bud'a voru aflá si animile Magiario-secuiiloru deschise; se voru abate dela continuitati maiestrite cu desconsiderarea logice factelor, cáci altmintrea lumea civilisata va cunósce cerbici'a lor, istori'a i va dá pre mân'a critice si voru cadé sub neiertata sentintia a Nemesei providentiale!

Románii voru urmá cum au urmatu si pâna acum, standu prelángá terenulu loru creditu dela bunii si strábunii lor pentruca acést'a é si sântu si dreptu!

Sabiiu 11 Dec. Insemnamu pre scurtu, ca intiegenti'a romána de aici intielegendu ca Il. Sea D. Vicepresedinte alu Tablei reg., in întórcerea sea dela dieta cátra M. Osioheiu, petrece in mijloculu familiei sele, se grábi astadi a-lu bineventá in corpore prin o cuventare nimerita de cátra P. Protosingelu Nicolau Popea. Mai pre largu, cu ocaziunea cea mai de aproape.

Pest'a 16 Dec. 1865.

II

(M. B.) Astadi se tñu a dóu'a siedintia publica in casa a reprezentantiloru, despre carea insa nu ve potu comunicá ce-va de insemnatate mai mare, de órece, afara de împártiirea deputatiloru in 9 comisiuni verificátóre, nu s'a intemplatu nimic'a.

Inainte de a incepe scrutiniulu presedintele dechiará, ca pâna acum'a 306 de deputati suntu de fatia, si ca din Fiume a sositu o depesia telegrafica, in carea magistratulu de acolo tramise salutare cátra camer'a reprezentantiloru, dorindu cá si ei sa fia reprezentati in Pest'a cátu mai curendu. — Apoi mai ceti o depesia telegrafica din Egipetu dela cáti-va Magiari de acolo, salutandu pre corpulu legiuitoriu.

Deputatii Romániloru inca nu suntu toti de fatia; parte pentruca inca nu s'a intemplat a dóu'a alegere acolo unde alegerea prima fu intrerupta prin omoruri, séu batái sangeróse, parte pentru ca multi sa temu ca nu voru fi verificati si asiá nu voiescu a face spese inzadaru pâna candu nu voru fi primiti definitivu in casa a reprezentantiloru. Acesti'a insa si-a smintitu calcululu, cáci in comisiunile verificátóre abiá voru avé vr'o trei cari sa apere cu demnitate alegerile Romániloru; si cu atâtu mai vertosu me temu, ca dintre románi voru cadé multi inca si dintre cei putini, cari se afla aicea, cu cátu este sciutu, ca mai totu Românulu a adusu cu sine cá unu protestu alaturatu credentionalului (plenipotintia), inca chiaru si de acolo, unde fatia cu mii de alegatori románi abiá se afla 20—30 de Magiari; insa minoritatea cea neinsemnata a Magiariiloru pretutindenea a aflatu de bine a protestá in contr'a alegeriloru, numai cá sa puna pedeci la verificarea Romániloru. Si deca noi n'avemu operatori harnici prin comisiuni, usioru se póte intemplá ca multi románi (dintre cei putini ce-i avem) voru cadé la verificare; — si eu întrebu pre domni deputati absentii: carea va fi perderea mai mare: a natiunei séu spesele lor de caletoria? . . .

Urmatorii románi suntu de fatia: Andreiu Mocioni, Antoniu Mocioni, Georgiu Mocioni, Aureliu Maniu, Aloisiu Vladu, I. Medanu, Petru Mihali, Georgiu Ioanovicu (care numai alalta-eri se dechiará in „Temesvarer Zeitung“ ca e român) Ioane Fauru, I. Ivacicovicu (pâna acum'a ignota quantitas, ca nepotulu Prea Sântiei Sele alu Episcopului din Aradu credu ca e român) Simeonu Popu, Sigismundu Popu, Dimitriu Ioanescu, Sig. Popovicu, Gerardu Végseö, — adeca: 15 dintre cari trebuie sa detragemu 6 insi, pre cari nu potemu contá cu tóta siguretatea ca ne voru aperá, prin urmare astadi avem 9 románi devotati pentru caus'a Romániloru.

Mai asceptámu din Biharea 2 románi, din Temisiór'a 1. din Carasiu 1. pretutindenea alegere nóua. Din Crasn'a si K. Szolnocu nu se scie nimic'a, din Zarandu voru vení 2. si din Aradu 2. dupa verificare, — si asiá in casulu celu mai bunu Românii aru avé 23 de deputati, dintre cari 6. numai in viitoriu se voru poté anumerá între cei chiamati séu nechiamati.

Editura si tipariulu tipografiei archidieceesane.

Redactoru respundiatoriu Nicolau Cristea.